

**SVERIGES
LANTBRUKSUNIVERSITET**

BEVATTNINGSSAMVERKAN

Förutsättningar och olika associationsformer

**Jan Lundegrén
Sven Nilsson**

**Institutionen för markvetenskap
Avd. för lantbrukets hydroteknik**

**Swedish University of Agricultural Sciences
Dept. of Soil Sciences
Division of Agricultural Hydrotechnics**

**Rapport 110
Report**

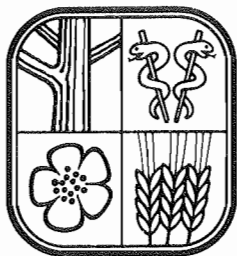
Uppsala 1978

ISSN 0348-1816

ISBN 91-7088-902-3

**SVERIGES
LANTBRUKSUNIVERSITET**

BEVATTNINGSSAMVERKAN

Förutsättningar och olika associationsformer

Jan Lundegrén

Sven Nilsson

**Institutionen för markvetenskap
Avd. för lantbrukets hydroteknik**

**Swedish University of Agricultural Sciences
Dept. of Soil Sciences
Division of Agricultural Hydrotechnics**

**Rapport 110
Report**

Uppsala 1978

ISSN 0348-1816

ISBN 91-7088-902-3

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
FÖRORD	1
1. ALLMÄNT OM BEHOVET AV BEVATTNINGSSAMVERKAN	2
1.1. Skapa vidgade bevattningsmöjligheter	2
1.2. Fast samverkansform nödvändig	2
1.3. Splittrad lagstiftning	3
2. EXEMPEL PÅ AKTUELLA SAMVERKANSFÖRETAG	3
2.1. Vattenanskaffning	3
2.2. Tekniska krav på samverkansföretag	5
3. TÄNKBARA ASSOCIATIONSFORMER ENLIGT GÄLLANDE LAG	6
3.1. Handelsbolag och kommanditbolag	6
3.2. Aktiebolag	8
3.3. Enkelt bolag	9
3.4. Ekonomisk förening	10
3.5. Ideell förening	12
3.6. Anläggningssamfällighet	12
4. SCHEMATISKA JÄMFÖRELSE R MELLAN OLIKA ASSOCIATIONSFORMER	15
5. EXEMPEL PÅ ETABLERADE SAMVERKANSFÖRETAG	19
6. EXEMPEL PÅ STADGAR FÖR HANDELSBOLAG	20
7. VATTENRÄTTSLIGA FRÅGOR VID BEVATTNINGSSAMVERKAN	24
7.1. Behörighet att söka vattendom	24
7.2. Ansökningens innehåll	26
8. LITTERATURFÖRTECKNING	27

FÖRORD

Det ökade intresset för jordbruksbevattning och de därmed förbundna problemen med vattenanskaffning aktualiserar i många fall behov av samverkan mellan jordbrukare för vattenfrågans lösning. Under senare tid har sådana gemensamma företag bildats för längre ledningsdragning liksom för lagring av vatten.

I denna skrift behandlar lantbrukskonsulenterna Jan Lundegrén och Sven Nilsson vid Skaraborgs läns lantbruksnämnd olika möjliga och lämpliga samverkansformer för sådana företag inom ramen för gällande lagstiftning.

Arbetet ingår tillsammans med en rad andra frågor i projektet "Studier av vattenanskaffningsfrågor i samband med bevattning", vilket bearbetas vid avdelningen för lantbrukets hydroteknik med undertecknad som projektledare. En arbetsgrupp med representanter för lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnderna, naturvårdsverket, fiskeristyrelsen och lantbruksuniversitetet under ordförandeskap av avdelningschef Henry Gustafsson, medverkar som samordnare av olika aktiviteter inom projektets ram. Ett särskilt utskott inom arbetsgruppen har speciellt medverkat vid denna frågas bearbetning.

Under arbetets gång har avdelningsdirektör Bengt von Strokirch, lantbruksstyrelsen, bistått författarna i juridiska frågor. Hovrättslagman Åke Wikner, vattenöverdomstolen, har granskat manuskriptet och vid överläggningar lämnat värdefulla synpunkter på dess slutliga utformning. Till samtliga som på olika sätt medverkat vid arbetets tillkomst riktar projektledningen ett varmt tack.

Projektet utförs med medel från Statens jordbruksnämnd. Tidigare utgivna arbeten inom projektets ram utgör nr 94, 95, 96, 100 och 107 i denna skriftserie. Se närmare här bifogad förteckning.

Uppsala den 21 april 1978

August Håkansson

1. ALLMÄNT OM BEHOVET AV BEVATTNINGSSAMVERKAN

1.1. Skapa vidgade bevattningsmöjligheter

Flera av landets större jordbruksbygder ligger i vattendragsfattiga kulturlandskap där de begränsade vattentillgångarna kan utgöra naturliga hinder för jordbruksbevattningens fortsatta expansion. 1970-talets snabba bevattningsutveckling har lokalt redan medfört hård konkurrens om de begränsade vattentillgångarna. Man måste därför räkna med att en fortsatt bevattningsutveckling kräver allt större satsningar på åtgärder för vattenanskaffning. Sådana åtgärder kan ofta med stora fördelar göras gemensamt för flera jordbruksföretag. I vissa fall måste man ändå acceptera hydrologiska och inte minst ekonomiska gränser för vad som är möjligt i fråga om vattenanskaffningsföretag. Där kan i stället en styrd fördelning av tillgängliga vattenresurser behöva tillgripas. Även i sådana sammanhang kan stora fördelar vinnas genom samverkan mellan berörda bevattningsintressenter.

1.2. Fast samverkansform nödvändig

Många mindre gemensamhetsföretag tillkommer efter enkla, ofta muntliga, överenskommelser mellan parterna. Härigenom vinnes enkla beslutsprocesser och snabb byggstart för anläggningen. Dessa kortsiktiga vinster överskuggas emellertid av de långsiktiga fördelar som uppnås i sådana fasta samverkansformer, där gemensamma beslut har rättsverkan gentemot berörda intressenter och mot tredje man. Med fasta samverkansformer åsyftas här sådana associationer som har direkt stöd i gällande lagstiftning (t.ex. handelsbolag) eller sådana enklare överenskommelser som vunnit erforderlig stabilitet genom att stadgarna fastställts i samband med vattenrättslig prövning.

I en fast samverkansform får intressenterna den rättssäkerhet och den ekonomiska plattform som krävs för de betydande investeringar med lång avskrivningstid som ofta förekommer. I de flesta fall bör man eftersträva en association, som är att betrakta som juridisk person. Därigenom ges associationen själv möjlighet att uppträda utåt gentemot tredje man för intressenternas gemensamma intressen. Det kan gälla exempelvis att uppträda som sökande i ett vattenmål, att låna upp kapital eller att administrera gemensamma investeringar. Den juridiska personen kan således själv förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter och den har egna tillgångar och skulder.

1.3. Splittrad lagstiftning

Svensk vattenlagstiftning upptar ingen speciell associationsform för bevattningssamverkan. Annan lagstiftning ger dock flera alternativa möjligheter.

I det följande kommer nedanstående lagar att citeras och jämföras:

o ABL, Lag om aktiebolag	1944
o HBL, Lag om handelsbolag och enkla bolag	1895
o Lag om ekonomiska föreningar	1951
o AL, Anläggningslag	1973
o Lag om vattenförbund	1977

I dessa ovannämnda lagar finns grundregler för de olika associationsformerna.

I en bevattningssamfällighet kan även följande lagar bli aktuella:

o LFS, Lag om förvaltning av samfälligheter	1973
o VL, Vattenlagen	1918
o NVL, Naturvårdslagen	1964
o Ledningsrättslag	1973
o Kommunalskattelag	1928
o FBL, Fastighetsbildningslagen	1970

Det nyligen avlämnade förslaget till ny vattenlag (SOU 1977:27) anvisar inga nya möjligheter för inrättande av samfälligheter för bevattning annat än i samband med vattenreglering och vattenöverledning.

2. EXEMPEL PÅ AKTUELLA SAMVERKANSFÖRETAG

2.1. Vattenanskaffning

Som genomsnitt för landets jordbruksbygder gäller följande ungefärliga hydrologiska förhållanden:

Nederbörd	5 500 m ³ /ha och år
Avdunstning (inkl. växternas transpiration)	3 000 m ³ /ha och år
Avrinning	2 500 m ³ /ha och år

Avrinningen mot våra kuster är således imponerande och allmänt kan sägas, att vi har gott om vatten. En rationell hushållning med vattnet fordrar dock ibland anläggningar i form av antingen regleringsmagasin eller distributionsledningar från större befintliga vattentillgångar.

VL ger var och en som har rätt till vatten behörighet att söka tillstånd för magasinering på lämplig plats i avrinningsområdet. I figur 1 illustreras några alternativa möjligheter att magasinera överskottsvatten för senare användning i bevattningssammanhang.

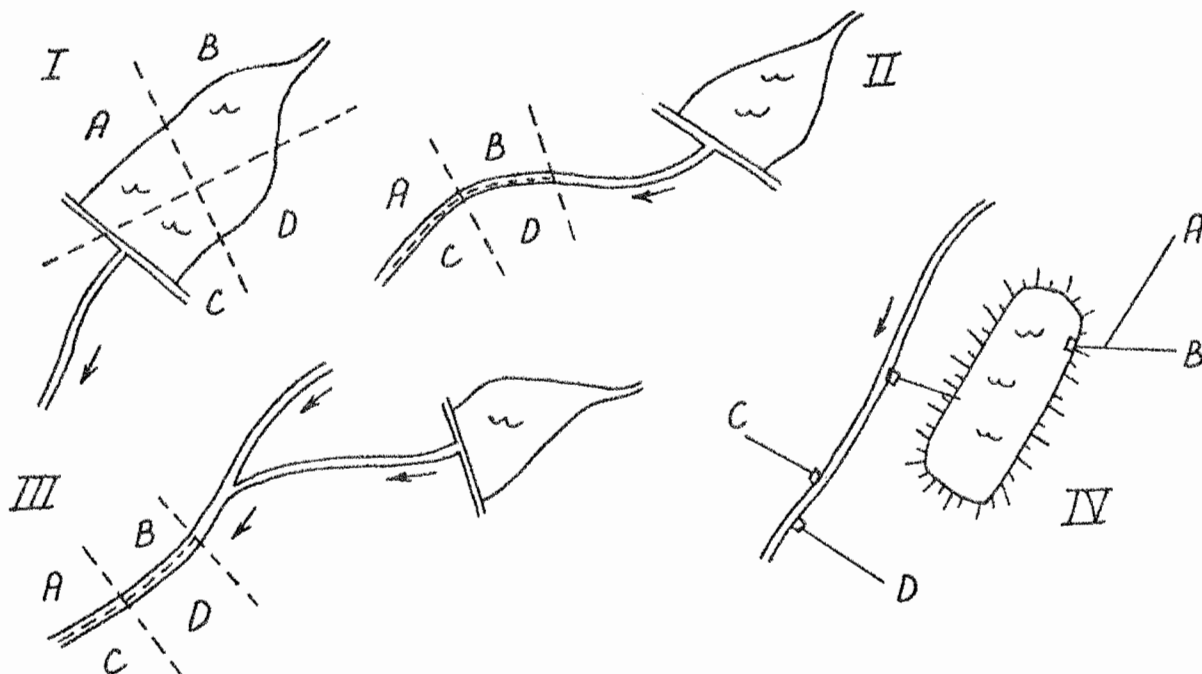

Fig. 1. Vattenmagasin i ett vattendrag (I-II), i ett biflöde (III) och i en separat damm skild från vattendraget (IV). A, B, C och D representerar skilda fastigheter (bevattningsintressenter).

Vattenmagasinering är vanligt förekommande teknik i samband med kraftproduktion och då har även VL bestämmelser om samfällighetsbildning (3 kap.). Dessa regler är dock inte tillämpliga för bevattningssmagasin utan här får intressenterna söka andra samverkansformer.

Bevattningssvatten kan även skaffas genom pumpning i rörledningar från stora sjöar och vattendrag där konkurrens om vattnet inte föreligger eller där en reglerad konkurrens kan tolereras. Sådana bevattningssamfälligheter har redan tillkommit på flera håll i landet och ännu många flera torde komma att byggas. Figur 2 illustrerar ett par distributionsalternativ.

Bevattningssamverkan aktualiseras också i de fall där ökade vattentillgångar inte kan erhållas utan där intressenterna måste godtaga samordnade begränsningar av sina respektive uttag. I sådana fall kan ändamålet med samverkan vara t.ex. gemensam ansökan om vattendom, byggande av gemensam vattenmätningssanordning eller gemensamt uppträdande i vattenförbund.

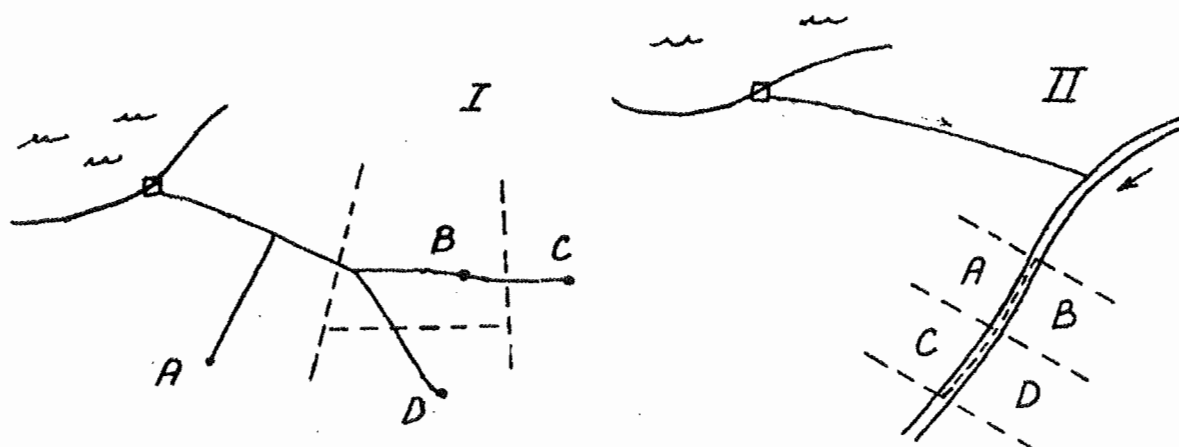

Fig. 2. Vattenanskaffning genom pumpning (I) och överledning (II) från större sjöar eller vattendrag.

2.2. Tekniska krav på samverkansföretag

I enstaka fall kan vattenmagasin byggas som schaktade bassänger under marknivån, men denna teknik är kostnadskrävande och ger normalt bara mindre volymer (upp till ca 10 000 m³). Sådana vattenmagasin kan ändå vara av stort värde för enskilda odlare med t.ex. vattenkrävande specialgrödor. Vanligtvis byggs ett vattenmagasin genom uppdämning av vattnet i ett vattendrag och i de flesta fall torde fördämningen kunna byggas som en (förstärkt) jordvall. Det är självklart att sådana anläggningar måste projekteras och byggas med mycket höga krav på hållfasthet. Vallgenombrott kan få mycket svåra följder långt ned i vattenområdet. I en regleringsdamm måste finnas ställbara anordningar för reglering av normal- och högvattenföring. Lågvattenregleringen skall vara så utförd att vattenföringen lätt (gärna automatiskt) kan anpassas till eventuellt uppställda villkor om fri oreglerad lågvattenframrinning. Oberoende av dessa regleringsanordningar skall finnas bräddavlopp av stabil konstruktion som medger framsläppande av högsta högvattenföringen även om övriga regleringsanordningar skulle vara ur funktion.

Det är en stor fördel om ett vattenmagasin har bottenutlopp som medger en fullständig tömning av magasinet för det framtida underhåll som kan erfordras.

Fasta rörledningar svarar för mycket stora kostnadsandelar i större bevattningsföretag. Endast rör av beprövat god kvalitet och funktion bör komma till användning. Sådana rör har då en teknisk livslängd på flera årtionden under förutsättning att de inte utsätts för sådana påfrestningar (exempelvis mark-

tryck, hydrauliska tryckstötter, frostsprängning etc.) som rören inte är byggda eller lagda för att tåla. Själva lägningsarbetet skall göras efter på förhand avvägda och utsatta profillinjer som klart anger erforderliga avtappnings- och luftningsställen. I grövre rörledningar utsätts krökar, vattenposter och förminskningsmuffar för mycket starka dragspänningar. Dessa skall därför förankras väl enligt gällande normer.

Pumpstationer skall utföras med krav på hög driftssäkerhet och begränsat underhållsbehov. Automatisk tryck- och flödesreglering i pumpstationerna efter de enskilda intressenternas individuella vattenuttag bör eftersträvas.

En gemensamhetsanläggning för bevattning är alltid skräddarsydd efter intressenternas behov och önskemål. Noggrann projektering och genomtänkt byggadministration är oeftergivliga krav som i många fall medför att specialkonsulter behöver anlitas.

3. TÄNKBARA ASSOCIATIONSFORMER ENLIGT GÄLLANDE LAG

3.1. Handelsbolag och kommanditbolag

Handelsbolaget är en i princip sluten associationsform där medlemstalet fixeras av intressenterna själva. Utomstående kan inte kräva att få ingå i bolaget och bolaget kan ej heller tvinga någon att ingå. Handelsbolag bildas av minst två personer och redan efter bildandet är bolaget juridisk person. Bolaget har särskilt angiven firma, som skall anges när bolaget registreras i länsstyrelsens handelsregister. Ett handelsbolag kan dock erhålla rättigheter och ikläda sig skyldigheter redan innan registrering skett.

Inom handelsbolaget antager intressenterna själva sina stadgar och dessa behöver ej granskas av offentlig myndighet. Bolaget behöver ej ha styrelse, men av naturliga skäl blir detta nödvändigt i handelsbolag med mer än några få intressenter. I beslut om bolagets angelägenheter fordras enighet bland intressenterna såvida inte stadgarna anger annat. Om stadgarna anger att beslut kan fattas med någon form av majoritet måste stadgarna även innehålla regler för räkning av röstetal. Bolagsmännen avgör således själva, om de skall äga rösträtt efter huvud eller efter något andelstal. Medlemmarnas tillskott till handelsbolagets kapital fördelas efter andelstal som bolaget fastställer. Detta till trots kan medlemmarna i ett handelsbolag icke frigöra sig från personligt solidariskt betalningsansvar gentemot handelsbolaget och dess förpliktelser. Detta medför bl.a. att en intressent inte kan utträda ur ett handelsbolag med mindre än att villkoren för utträdet godkänts

av bolagets övriga delägare. Å andra sidan kan inte bolagsmän besluta om att utesluta någon intressent. I ett bildat handelsbolag kan även nya bolagsmän anslutas men sådan anslutning fordrar enighet bland bolagsmän såvida inte anslutningsvillkoren är särskilt stadgade.

För handelsbolagets skattevillkor gäller generellt, att bolaget inte är skattskyldigt, utan över/underskott fördelas på delägare. Samma sak gäller med tillgångar och skulder, som skall överföras till delägarnas individuella förmögenhetsdeklaration.

Genom att underskotten kan fördelas till delägarna, kan en överavskrivning accepteras.

Exempel:

<u>Inbetalningar</u>		<u>Utbetalningar</u>	
Avgifter	100 000:-	Driftskostnader	20 000:-
		Räntekostnader	50 000:-
		Amorteringar	30 000:-
	<hr/> 100 000:-		<hr/> 100 000:-

Ovanstående exempel kan innebära en skattemässig redovisning enligt nedan

<u>Intäkter</u>		<u>Kostnader</u>	
Avgifter	100 000:-	Driftskostnader	20 000:-
Underskott	50 000:-	Räntekostnader	50 000:-
		Avskrivningar	80 000:-
	<hr/> 150 000:-		<hr/> 150 000:-

Avskrivningarnas storlek bestäms gemensamt av bolaget och underskottet fördelas mellan delägarna enligt andelstal. Handelsbolag har momsredovisningsskyldighet. Momsredovisningsskyldigheten har betydelse främst för rätten att lyfta av erlagd moms för varor och tjänster.

I ett handelsbolag (liksom även i enkla bolag) lägges större vikt på bolagsmännens personer än vad fallet är i andra associationer. Således kan en arrendator ingå i ett handelsbolag. Man skall däremot inte räkna med att domänverket eller stiftsnämnden som förvaltare av statlig och kyrklig jord skall ingå som medlemmar i handelsbolag. De enskilda intressenternas personliga betydelse för handelsbolaget framgår också i lagtextens bestämmelser om bolagets upplösning, likvidation. En bolagsman kan när som helst uppsäga bola-

get som i sådant fall träder i likvidation sex månader därefter. Bolaget upphör även om bolagsman dör eller blir försatt i konkurs. Flera av dessa likvidationsregler är dock dispositiva och kan således avtalas bort i bolagets stadgar. I handelsbolag där intressenternas ekonomiska delaktighet är av betydelse för samverkansföretaget gör man därför klokt i att i stadgarna förklara att bolaget ej skall upplösas vid dödsfall och att bolaget kan lösa in bolagsmans andel vid dennes eventuella konkurs.

Vill handelsbolag upptaga lån för sin verksamhet uppkommer frågan om vilken säkerhet som lämpligen bör ställas för sådant lån. I ett handelsbolag kan en kreditgivare utkräva sin fordran dels av bolagets tillgångar men dels även hos vilken som helst av de enskilda bolagsmännen i fall fordringsägaren skulle finna det bekvämare att kräva den enskilde intressenten än att kräva bolaget självt. Vanligen bör dock ställas borgen, som kan vara obegränsad eller begränsad till visst belopp, som säkerhet för lån till handelsbolag. Reverserna har då sitt främsta värde i förhållandet mellan bolagsmännen, då bolagsman inte kan förpliktas att på yrkande av övriga bolagsmän tillskjuta mer än avtalad insats.

Handelsbolaget kan ha behov av att bygga och driva en anläggning (exempelvis dammbyggnad eller stamledning) på annans fastighet. Frivilliga avtal kan ju upprättas mellan berörda parter och dessa avtal (nyttjanderättsavtal) får ett visst skydd för framtiden genom inskrivning i fastighetsboken vid domsagan. Inskrivna nyttjanderätter har emellertid ett begränsat rättsskydd vid exempelvis exekutiv försäljning av berörd fastighet. Samma skydd erhålles vid inskrivning av servitut, men ett servitutsavtal fordrar att handelsbolaget äger en (härskande) fastighet till vars nytta anläggningen kan skrivas in i en annan (tjänande) fastighet. Erforderlig tvångsrätt att exempelvis bygga ledning på annans fastighet kan också erhållas enligt VL i samband med tillståndsprövningen. Motsvarande möjligheter finns vid samfällighetsbildning enligt AL. Ett handelsbolag torde, förutsatt att bolaget har äganderätt eller nyttjanderätt till fastighet, även kunna åberopa LedRL för att erhålla tvångsrätt till genomförande av företaget.

Kommanditbolag föreligger när en eller flera bolagsmän, dock ej alla, ansvarar för bolagets skulder endast med sin insats. De flesta övriga regler är gemensamma för handelsbolag och kommanditbolag.

3.2. Aktiebolag

Aktiebolag torde knappast vara någon aktuell associationsform för bevattningssamverkan och bolagsvillkoren skall därför i detta sammanhang bara kom-

menteras mycket kortfattat.

Av lagfästa bolagsformer är aktiebolaget mest särpräglat som juridisk person. Tillgångar och skulder faller på själva bolaget och ej på aktieägarna. Dessa har således ej själva något personligt ansvar för bolaget. Bolagets tillkomst, förvaltning och likvidation omges av en mångfald detaljerade lagbestämmelser.

Aktiebolaget får sin rättsliga status först sedan stiftelsehandlingar granskats och bolaget registrerats hos Patent- och registreringsverket. Bolaget måste ha bolagsstämma, styrelse och revisorer. Beslut vid bolagsstämma fattas med majoritet där intressenterna har röstetal efter aktieinnehav. Aktier måste vara säljbara vilket innebär att bolaget knappast kan kontrollera anslutning och utträde av bolagsmän. Stadgarna kan dock föreskriva andra regler. Till aktiebolaget finns varken anslutningsrätt eller anslutningstvång.

Aktiebolag bildas normalt mot bakgrund av ett ekonomiskt vinstintresse gentemot tredje man. Bolaget självt har också skatteplikt och eventuellt uppkommet underskott kan ej fördelas på intressenterna. Se vidare under avsnitt 3.4, ekonomisk förening. Aktiebolag är givetvis momsredovisningsskyldiga. För lån som ett aktiebolag erhåller ställes normalt pantbrev eller företagsinteckning som säkerhet. I s.k. "fåmansbolag" förekommer dessutom borgen som säkerhet för lån. För att konsolidera aktiebolagen, och därigenom förstärka säkerheten, ålägges aktiebolagen enligt lag att fondera viss andel av vinstmedel.

3.3. Enkelt bolag

Det enkla bolaget grundas på ett frivilligt samverkansavtal mellan två eller flera personer som har gemensamt intresse av att idka viss verksamhet. Avtalet är inbördes bindande gentemot intressenterna men det enkla bolaget är inte att uppfatta som juridisk person och kan således inte uppträda självständigt mot tredje man. Medlemmarnas tillskott till bolaget förblir bolagsmännens egendom, och bolagets skulder och förpliktelser faller solidariskt på medlemmarnas personliga betalningsansvar. Enkla bolag behöver ej ha någon styrelse och beslut inom bolaget måste fattas i enighet mellan bolagsmännen. En intressent kan inte uteslutas ur ett enkelt bolag men däremot får han utträda om övriga intressenter medger detta. Efter enigt medgivande kan även nya intressenter anslutas till det enkla bolaget. Anslutningsrätt och anslutningstvång kan ej åberopas.

Enkla bolag är varken skattepliktiga eller momsredovisningsskyldiga. Uppkommer underskott kan detta fördelas på bolagsmännen. Skattemässig avskrivning görs individuellt.

Ett enkelt bolag kan, om intressenterna samfälligt begär det, registreras hos länsstyrelsen (handelsregistret) och därigenom blir det enkla bolaget ett handelsbolag.

3.4. Ekonomisk förening

En ekonomisk förening är en i princip öppen association för främjande av intressenternas ekonomiska intressen. För ekonomiska föreningar finns särskild lagstiftning, Fören L, från år 1951, som i första hand är formulerad utifrån de kooperativa föreningarnas verksamhet (produktions-, konsumtions-, bostads-, distributionsföreningar etc.).

En ekonomisk förening kan bildas av minst fem intressenter. Föreningen får status av juridisk person efter registrering i föreningsregistret hos länsstyrelsen. Föreningen skall då ha antagit stadgar samt valt styrelse och revisorer.

Den ekonomiska föreningen skall vara öppen för inträde såvida inte "särskilda skäl" lägger hinder i vägen (jfr Fören L § 11). Till föreningen finns således anslutningsrätt men däremot kan inte föreningen tillgripa anslutningstvång för personer som ur föreningens synpunkt borde delta i föreningens verksamhet. Medlem i ekonomisk förening får utträda ur föreningen på egen begäran. I stadgarna får dock bestämmas att uppsägning ej får ske förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Efter medgivande av länsstyrelsen får denna tid utsträckas till högst 5 år. Medlem kan även uteslutas ur en ekonomisk förening. Grunderna för detta, liksom hur sådant beslut skall fattas, skall anges i stadgarna.

Föreningens beslutande organ är föreningsstämman där beslut fattas med enkel majoritet och där huvudregeln är att varje närvarande medlem har en röst.

Den ekonomiska föreningen själv är ansvarig för föreningens tillgångar och skulder, rättigheter och skyldigheter. Den enskilde medlemmen har inget personligt ansvar utöver de insatser som medlemmen betalat. Är insatserna otillräckliga för att ge fordringsägarna full betalning vid en likvidation måste dessa således finna sig i att förlora resten. Bl.a. till skydd mot sådana förluster finns lagbestämmelser som stadgar att en ekonomisk förening årligen skall fondera 5 procent av årsvinsten upp till en summa som motsvarar

antingen 40 procent av föreningens bokförda tillgångar eller som motsvarar föreningens skulder.

Den ekonomiska föreningen är skattepliktig och momsredovisningsskyldig. Eventuellt uppkommet underskott i verksamheten kan ej fördelas på intressenterna.

Exempel

<u>Inbetalningar</u>		<u>Utbetalningar</u>	
Avgifter	150 000:-	Driftskostnad	20 000:-
		Räntekostnad	50 000:-
		Amortering	30 000:-
		Ökning av kassatillgångar	50 000:-
	<hr/> 150 000:-		<hr/> 150 000:-

Ovanstående exempel kan innebära en skattemässig redovisning enligt följande

<u>Intäkter</u>		<u>Kostnader</u>	
Avgifter	150 000:-	Driftskostnad	20 000:-
Underskott	0:-	Räntekostnad	50 000:-
		Avskrivning	80 000:-
		Överskott	0:-
	<hr/> 150 000:-		<hr/> 150 000:-

I räkneexemplet ovan har avskrivning gjorts med samma belopp, 80 000:- kr, som i exemplet för handelsbolag. För att möjliggöra denna avskrivning i en ekonomisk förening måste avgifterna (t.ex. avgifter för förbrukat vatten) i intäktskolumnen höjas från 100 000:- kr till 150 000:- kr jämfört med handelsbolagets räkneexempel.

Med en högre avgiftsnivå kommer kassatillgången att öka (onödigt mycket). Alternativt kan vid lika utdebitering (nämligen 100 000:-) avskrivningen i ekonomiska föreningens deklaration uppgå till högst 30 000:- kr eller lika med amorteringen.

Ovannämnda skatteregler och räkneexempel för ekonomiska föreningar gäller generellt även för aktiebolag. I andra avseenden kan skattevillkoren vara olika. Således betalar en ekonomisk förening 32 procent i statlig skatt medan ett aktiebolag betalar 40 procent.

Större ekonomiska föreningar, som äger fast egendom, kan ställa pantbrev. (och företagsinteckning) som säkerhet för lån. I mindre ekonomiska föreningar kan borgen av intressenterna bli aktuell.

En ekonomisk förening kan upplösas enligt vissa lagfästa regler. Normalt krävs enighet på föreningsstämma men i vissa fall räcker två tredjedels majoritet. Vid likvidation skiftas föreningens tillgångar efter insatser.

3.5. Ideell förening

Ideella föreningar är associationer vilkas verksamhet, eller åtminstone syfte, icke är av ekonomisk art. För ideella föreningar finns inga reglerade lagbestämmelser. Ofta tillämpas dock den grundsatsen att föreningen anses vara en juridisk person, om den antagit stadgar och utsett styrelse. En ideell förening kännetecknas knappast av sådan rättslig stabilitet som bör krävas vid bevakningssamverkan. Här bör dock ett väsentligt påpekande göras. En ideell förening kan få en ökad rättslig stabilitet genom att föreningens stadgar kan fastställas i exempelvis ett ansökningsmål i vattendomstol. En sådan förening har stora möjligheter att själv formulera villkoren för sin verksamhet beträffande exempelvis medlemskrets, anslutningsrätt, utträde, uteslutning, förvaltningsform, rösträtt etc. En ideell förening av denna typ kan vara skattepliktig och momsredovisningsskyldig. Eventuellt uppkommet underskott kan då ej fördelas på intressenterna. Medlemmarna kan ej åläggas personligt betalningsansvar för föreningens åtaganden.

I de fall där en ideell förening upptar lån är det bankpraxis att föreningens styrelse ställer borgen som säkerhet för lånet. Denna fråga har dock såvitt känt ej prövats för någon bevakningssammanslutning. Vid upplösning av en ideell förening bör samma huvudregler som för en ekonomisk förening kunna tillämpas. Det är lämpligt att sådana regler införes i den ideella föreningens stadgar.

I bevakningssammanslutningar med många intressenter och med betydande gemensamma investeringar kan man ifrågasätta om den ideella föreningen är en tillräckligt fast samverkansform.

3.6. Anläggningssamfällighet

När AL tillkom 1973 skapades möjligheter att genom lantmäteriförrättning "... inrätta anläggning som är gemensam för flera fastigheter och som tillgodoser ändamål av stadigvarande betydelse för dem (gemensamhetsanläggning)". Jfr § 1. Mycket talar för att AL är tillämpbar för bevakningssamverkan.

Bildandet av en anläggningssamfällighet tillgår så att förrättning påkallas hos fastighetsbildningsmyndigheten (specialenheten) i länet. Vem som helst som äger berörd fastighet kan söka förrättning. För anläggningar av större betydelse från allmän synpunkt får även länsstyrelsen påkalla förrättning. Ansökningsen skall innehålla uppgifter (tekniska och ekonomiska) om det företag som ansökan avser och förteckning över de fastigheter som anses berörda. Den förrättningslantmätare som handlägger ansökningsen kan vid behov vara biträdd av två gode män. Förrättningsmannen samråder med de myndigheter som företräder allmänna intressen. Här avses i första hand kommunens byggnadsnämnd och länsstyrelsens naturvårdsenhet. Därefter hålles sammanträde eller bara s.k. rådplägnings med berörda intressenter. Till sammanträde utsändes kallelse till samtliga berörda med delgivning eller med kungörelse i sådana fall där kretsen av intressenter inte klart kan avgränsas. Rådplägnings kan ske enskilt eller med grupper av intressenter.

Grunderna för kostnadsfördelning fastställs vid förrättningen. För utförandet anges andelstal efter den nytta fastigheten har av anläggningen. För driften anges andelstal eller avgifter efter den omfattning fastigheten beräknas använda anläggningen. Efter överenskommelse mellan sakägarna får även andra fördelningsgrunder tillämpas.

Om hinder inte möter mot anläggningen (jfr AL §§ 5-11) skall anläggningsbeslut meddelas som anger:

1. anläggningens ändamål, läge, storlek och huvudsakliga beskaffenhet i övrigt,
2. de fastigheter som skall deltaga i anläggningen,
3. utrymme som upplåtes för anläggningen,
4. fastighet eller del därav som inlöses,
5. tiden för anläggningens bestånd, om sådan anses böra bestämmas,
6. den tid inom vilken anläggningen skall vara utförd,
7. behövliga föreskrifter i fråga om anläggningens utförande.

I anläggningsbeslutet får också anges de i anläggningen deltagande fastigheternas andelstal i fråga om kostnaderna för anläggningens utförande och drift.

Därefter fattas separata tillträdesbeslut, ersättningsbeslut och beslut om fördelning av förrättningskostnad. Besluten avslutas med besvärshänvisning. Besvär anföres hos fastighetsdomstol.

Som framgått av ovanstående omfattar en anläggningssamfällighet endast fas-

tigheter. Arrendatorer kan således inte ingå till skillnad från samtliga tidigare presenterade samverkansformer pkt 3.1 - 3.5 som bygger på samverkan mellan personer. Enligt AL gäller både anslutningsrätt och anslutningstvång för de fastigheter som lämpligen bör ingå och som får varaktig nytta av gemensamhetsanläggningen. Anslutningstvång torde dock knappast komma ifråga vid bevattning.

Parallellt med samfällighetsbildningen enligt AL fastställs förvaltningsformen enligt LFS. En anläggningssamfällighet kan enligt LFS förvaltas efter två olika principer, föreningsförvaltning eller delägarförvaltning.

Vid föreningsförvaltning blir samfällighetsföreningen juridisk person. Delägarnas ekonomiska ansvar uppfylles genom uttaxering i relation till deras andelstal. Föreningen skall ha styrelse och stadgar och den skall vara registrerad i länsstyrelsen. På föreningsstämman har varje delägare en röst oberoende av om han äger en eller flera ingående fastigheter. I ekonomiska frågor röstar delägarna efter andelstal såvida inte stadgarna anger annat.

Samfällighetsföreningen är själv inte skattepliktig. Intressenterna gör själva den avskrivning de själva bestämmer och redovisar eventuellt uppkommet underskott individuellt.

Vid delägarförvaltning beslutar delägarna gemensamt på sammanträde om samfällighetens angelägenheter. Delägarförvaltning fungerar utan styrelse och stadgar men vissa förvaltningsregler finns ändå angivna i LFS. Beträffande skatteregler och personligt ekonomiskt delägaransvar gäller samma regler som vid föreningsförvaltning (se ovan). Vid delägarförvaltning är samfälligheten ej juridisk person.

En gemensamhetsanläggning enligt AL blir efter anläggningsbeslutet en definitiv association där viktigare förändringar ej kan avgöras av samfälligheten själv. Väsentliga ändringar av förhållanden skall prövas vid ny förretning, §§ 36, 37 och 43 torde dock kunna tolkas så att samfälligheten själv, efter godkännande av fastighetsbildningsmyndigheten, kan överenskomma om inträde eller utträde ur samfälligheter samt om ändring av andelstal. Delägarna kan dock inte besluta om uteslutning av någon intressent. Dessa regler gäller oberoende av förvaltningsform.

Om en anläggningssamfällighet önskar upptaga lån kan detta stundom göras utan särskilda krav på säkerhet för lånet. Gemensamhetsanläggningen har nämligen ett eget kreditvärde som styrks av att anläggningssamfälligheten åtnjuter

förmånsrätt för sin fordran gentemot delägarna för deras respektive åtaganden. Jfr förmånsrättslagen (1970:979) § 6 pkt 1. Förmånsrätten gäller i de i samfälligheten ingående fastigheterna. Vid statlig lånegaranti lämnar delägarna vanligen borgen (med begränsade belopp) som säkerhet.

4. SCHEMATISKA JÄMFÖRELSE R MELLAN OLIKA ASSOCIATIONSFORMER

I nedanstående tabeller har en schematisk uppställning gjorts för likheter och skillnader mellan olika associationer. Uppställningen kan användas för grova jämförelser men i enskilda avsnitt förekommer alternativa möjligheter och undantagsbestämmelser som ej gått att redovisa i enkel tabellform. Tabellerna skall således tolkas med viss försiktighet.

Tabell 1. Associationsformernas rättsliga status.

Association	Rättslig status	Offentlig registrering och granskning av status	Tillkomst genom offentlig förrättning	Styrelse krävs
Handelsbolag, Kommanditbolag	Juridisk person	Nej	Nej	Nej
Aktiebolag	Juridisk person	Ja	Nej	Ja
Enkelt bolag	Ej juridisk person	Nej	Nej	Nej
Ekonomisk förening	Juridisk person	Ja	Nej	Ja
Ideell förening	Juridisk person i vissa fall	Nej	Nej	Nej Ja i vissa fall
Anläggningssefällighet		Ja		
Föreningsförvaltning	Juridisk person	Ja	Ja	Ja
Delägarförvaltning	Ej juridisk person	Nej	Ja	Nej

Tabell 2. Associationernas delägarkretsar och deras beslut.

Association	Möjligheter till			Intressenternas möjlighet att besluta om		Krav på beslut om associationens angelägenheter	Röstetal vid beslut
	Kan arrendator ingå	anslutningsrätt	anslutnings-tvång	Inträde för ny medlem	Utträde		
Handelsbolag, Kommanditbolag	Ja	Nej	Nej	Ja ¹⁾	Ja ¹⁾	Nej	Enligt stadgar
Aktiebolag	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Efter andel
Enkelt bolag	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja ¹⁾	Nej	-
Ekonomisk förening	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Efter huvud eller enl stadgar
Ideell förening	Ja	Ja Nej i vissa fall	Nej	Ja	Ja	? Majoritet eller enligt stadgar	Efter huvud eller enl stadgar
Anläggningssamfällighet							
Föreningsförvaltning	Nej	Ja	Ja	Ja i vissa fall	Ja i vissa fall	Nej	Efter huvud eller efter andel
Delägarförvaltning	Nej	Ja	Ja	Ja i vissa fall	Ja i vissa fall	Nej	Efter huvud eller efter andel

1) Beslutet kräver enighet såvida annat ej stadgats.

Tabell 3. Associationernas ekonomiska villkor.

Association	Skatte- plikt	Momsredo- visning	Kan ev. underskott fördelas till intressenterna	Kan intressenterna själva avgöra av- skrivningens stor- lek	intressenternas per- sonliga ekonomiska ansvar för associationens förpliktelser
Handelsbolag, Kommanditbolag	Nej	Ja	Ja	Nej	Solidariskt ansvar ¹⁾
Aktiebolag	Ja	Ja	Nej	-	Inget personligt ansvar
Enkelt bolag	Nej	Nej	Ja	Ja	Solidariskt ansvar
Ekonomisk förening	Ja	Ja	Nej	-	Inget personligt ansvar
Ideell förening	Ja i vissa fall	Ja i vissa fall	Nej	-	Inget personligt ansvar
Anläggningssamfällighet					
Föreningsförvaltning	Nej	Ja i vissa fall	Ja	Ja	Indirekt ansvar i relation till andelstal
Delägarförvaltning	Nej	Nej	Ja	Ja	Ansvar i relation till andelstal

1) I kommanditbolag kan några bolagsmäns ansvar vara begränsat till deras respektive insats.

5. EXEMPEL PÅ ETABLERADE SAMVERKANSFÖRETAG

I södra och mellersta Sverige finns redan ett flertal etablerade gemensamhetsföretag för vattenanskaffning och vattenhushållning. Projektering pågår för ytterligare företag.

Associationsformerna varierar mellan handelsbolag, ideell förening och anläggningssamfällighet. Möjligen förekommer även andra former och säkerligen förekommer samverkan utan fastare former. Valet av associationsform har anpassats efter förutsättningar och behov i de enskilda fallen. Så torde bli fallet även i framtiden, eftersom det ännu inte entydigt går att förordna någon viss associationsform.

Handelsbolag har valts i bl.a. några samverkansföretag i Skaraborgs län. Samtliga dessa fall avser pumpning och distribution av vänervatten till delägare på upp till 15 km avstånd från Vänern. Ledningsdragning etc. har genomgående kunnat utföras efter frivilliga uppgörelser med berörda markägare. Delägarkretsarna har fastställts efter frivillig anslutning till de projekterade företagen. Man har av olika skäl velat påskynda associationsbildning och byggstart och dessa ovannämnda skäl har talat för valet av handelsbolag som samverkansform.

Anläggningssamfällighet enligt AL har förordats i Kristianstad län. Även där planeras gemensam pumpning och ledningsdragning. I stora företag med många delägare kan det vara tilltalande att välja en associationsform som inte har handelsbolagets solidariska betalningsansvar utan där det ekonomiska ansvaret gentemot tredje man är fördelat efter andelstal. Vid anläggningsförrättning får också ledningar och pumpstationer ett säkert skydd för framtiden gentemot exempelvis nya fastighetsägare och ändrad markanvändning.

Ideella föreningar och enklare samverkansavtal förekommer i många mindre ledningsföretag och i gemensamma vattenmagasin. I något fall på Gotland har stadgarna för sådana föreningar fastställts i vattendomstol i samband med tillståndsprövningen. Sådana fastställda stadgar förekommer även i ett fall från Uppsala län där ett antal jordbrukare bildat förening för gemensam hushållning med bevattningsvatten från Sävaån. I ideella föreningar ges delägarna möjlighet att utforma samverkansvillkoren exakt efter behovet och önskemålen i de enskilda fallen men det är ändå tveksamt om den ideella föreningen ger tillräcklig stadga åt en samverkan som kan ha stor ekonomisk räckvidd (både inbördes och mot tredje man) och lång livslängd.

Aktiebolag och ekonomisk förening har såvitt känt inte tillämpats i bevatt-

ningssammanhang. Aktiebolagets komplicerade förvaltningsformer är i mångt och mycket anpassade efter bolagets relationer till tredje man medan en be-
vattningssammanslutning i första hand skall sköta delägarnas interna ange-
lägenheter. Vid gemensamhetsbevattning skall ju sammanslutningen själv inte
ha något eget vinstintresse. Den ekonomiska föreningen är i första hand en
öppen association med fritt inträde och utträde. Från den enskilde medlem-
mens, jordbrukarens, synpunkt är dessutom avskrivningsreglerna mindre gynn-
samma i en ekonomisk förening. Av bl.a. ovannämnda skäl torde aktiebolag
och ekonomisk förening knappast komma till användning vid bevattningssamver-
kan.

6. EXEMPEL PÅ STADGAR FÖR HANDELSBOLAG

Av handelsbolagslagen framgår att många regler är dispositiva. Möjligheterna
att anpassa bolagsordningen efter lokala förutsättningar är således goda.
Nedanstående bolagsordning får endast uppfattas som ett exempel. Exemplet
är med vissa justeringar hämtat från Skaraborgs län där ett av bevattnings-
företagen pumpar och distribuerar vänervatten till ett 25-tal delägare på
upp till 15 km avstånd från Vänern.

Stadgar för handelsbolaget Vänerns Vatten

	§ 1
<u>Syfte</u>	Handelsbolagets syfte är att förse bolagsmännen med vatten för bevattningsändamål.
	§ 2
<u>Firma</u>	Bolagets verksamhet skall drivas under firma <u>Handelsbolaget Vänerns Vatten</u> . Alla å bolagets vägnar utfärdade förbindelser skall för att äga giltighet vara försedda med dess firmanamn. Rätt att teckna bolagets firma beslutas av styrelsen.
	§ 3
<u>Andelar</u>	Bolagsman skall ingå i bolaget med minst .... andelar. Totalt är antalet andelar .... , där varje andel avser rätten att ut- taga högst 1 m ³ vatten per timma. Antalet andelar som faller på respektive bolagsman framgår av andelsförteckning som bo- lagsstämman godkänner. Andelsbevis skall utfärdas i enlighet med fastställd andelsförteckning.
	§ 4
<u>Stämma</u>	Ordinarie bolagsstämma skall hållas en gång om året, senast i mars månad. Därutöver hålles stämma om minst 1/3 av bolags-

männen så påfordrar. Stämman väljer styrelse och revisorer jämte suppleanter.

§ 5

Stämmans dagordning

Vid ordinarie bolagsstämma förekommer:

1. Val av funktionärer vid stämman.
2. Föredragning av styrelseberättelse och revisionsberättelse angående föregående års räkenskaper och förvaltning.
3. Beslut om ansvarsfrihet åt styrelsen.
4. Beslut om bokslutsdisposition.
5. Bestämmande av arvode åt bolagets funktionärer.
6. Val av ledamöter och suppleanter i styrelsen.
7. Val av två revisorer och suppleanter för dessa.
8. Fastställande av andelsförteckning.
9. Ärenden som styrelsen hänskjutit till stämman.
10. Ärenden som bolagsman skriftligt anmält till stämman.
11. Övriga frågor.

§ 6

Giltiga beslut

Vid stämma har varje bolagsman en röst. För att stämmans beslut skall äga giltighet krävs, att det biträds av fler än hälften av antalet bolagsmän enligt gällande andelsförteckning. Gäller frågan bolagsmans utträde eller inträde eller stadgändring krävs dock att 2/3 av antalet bolagsmän enligt gällande andelsförteckning biträder beslutet för att det skall äga giltighet.

§ 7

Styrelse

Styrelsen skall bestå av 5 medlemmar, jämte 2 suppleanter. Mandattiden är 3 år. Mandattiden utgår genom lottnings de två första åren. Stämman utser styrelsen och dess funktionärer. Ersättning till styrelsen och funktionärerna utgår med belopp som stämman beslutar.

§ 8

Styrelsens uppgifter

Styrelsen, som är bolagets verkställande organ skall

1. ansvara för skötseln av bolagets tillgångar och förvaltningen av bolagets verksamhet
2. besluta i frågor som berör den löpande driften och fördelning av disponibelt vatten mellan bolagsmännen samt ev. försäljning av vatten till utomstående
3. förhandla och förelägga stämman förslag i frågor som berör bolagsmans utträde och inträde
4. verkställa stämmans beslut.

§ 9

Kassör

Den stämman utser som kassör skall handha förvaltningen av bolagets verksamhet och skall för dess räkning ansvara för bokföringen, omhänderha kontantkassan samt ensam underteckna bank- och postgiroblanketter och checkar till bank- och postgirokonto och checkräkning för bolagets räkning.

§ 10

Utomstående part

Bolagets förhållande till utomstående parter regleras i särskilda avtal.

§ 11

Upplåtelse av mark

Bolagsman förbinder sig enligt detta avtal att till bolaget upplåta erforderlig mark för byggande, bibehållande och underhåll av bolagets anläggningar. För denna upplåtelse skall tecknas nyttjanderättsavtal med berörda fastighetsägare. Dessa avtal skall inskrivas.

§ 12

Reverser

Bolagsman förbinder sig att till bolaget överlämna revers vars belopp motsvarar .... per tecknad andel.

Bolaget äger rätt att ställa reverserna som säkerhet för upptagna lån.

§ 13

Kostnadsfördelning

Fördelning av fasta kostnader. Bolagets årliga utbetalningar för räntor, amorteringar och övriga fasta kostnader fördelas mellan bolagsmännen efter respektive bolagsmans andelar. Handelsbolaget skall inom sig ha tre avdelningar, nedre (A) mellersta (B) och övre (C). Gräns mellan avdelningarna utgöres av tryckstegringspumpstation II resp. III. Kostnadsandelen beräknas enligt uppräknig som nedan framgår

Avd	Uppräkningsfaktor	Max skillnad till avd A, kr
A	1,0	-
B	1,1	250
C	1,4	1 000

Fördelning av rörliga kostnader. Bolagets driftskostnader fördelas i förhållande till resp. bolagsmans årsförbrukning av vatten. Driftskostnaden skall tills stämman annorlunda beslutar beräknas genom att uppräknas vattenförbrukningen enligt följande uppräknigstal

Avd	Uppräkningsfaktor	Max skillnad till avd A, öre/m ³
A	1,0	-
B	1,1	1,5
C	1,4	6,0

Debitering av avgifter skall ske på sätt som beslutas av styrelsen.

§ 14

Räkenskaper

Bolagets räkenskaper skall omfatta kalenderår. Räkenskaperna skall vara avslutade och överlämnade för granskning så att revision kan vara avslutad senast 10 dagar före ordinarie stämma.

Styrelsen föreslår stämman bokslutsdispositioner för räkenskapsåret. Stämmans beslut meddelas bolagsman genom att erforderliga, ifyllda deklarationsblanketter översändes.

§ 15

Inträde

Bolagsmans inträde beslutas av stämman. Sedan ny bolagsman ingått skall styrelsen upprätta ny andelsförteckning.

§ 16

Utträde

Stämman kan medge bolagsman eller bolagsmans dödsbo utträde om

1. bolagets skulder för anläggningen slutamorterats
2. bolagsman löst sin andel av bolagets totala skulder
3. andelar och förpliktelser som andelsinnehav medför överlåtit på annan person och styrelsen godkänt överlåtelser.

§ 17

Konkurs

Om bolagsman försätts i konkurs skall bolaget ej på denna grund träda i likvidation utan konkursboets andel utlösas till det värde varom överenskommelse kan träffas med konkursboet.

Bolagsman äger ej rätt att utträda ur bolaget enligt 25 §, lagen om handelsbolag och enkla bolag.

§ 18

I avtalet ej reglerade förhållanden

I de hänseenden, som inte är reglerade i detta avtal, skall lagen om handelsbolag och enkla bolag gälla.

§ 19

Tvister

Twister angående tolkning och tillämpning av detta avtal skall avgöras genom skiljedom enligt gällande lag om skiljemän.

§ 20

Likvida- Vid bolagets upphörande skall bolagets tillgångar och skulder
tion fördelas efter envar bolagsmans andel i bolaget.

För upplösning av bolaget fordras närvaro av samtliga bolagsmän.

7. VATTENRÄTTSLIGA FRÅGOR VID BEVATTNINGSSAMVERKAN

I gemensamhetsanläggningar för bevattning och/eller vattenanskaffning diskuteras oftast så stora vattenmängder och sådan ändring av de naturliga vattenförhållandena, att de flesta företag torde falla under den prövningsplikt som definieras i VL 2 kap. 20 §. Vid bevattningssamverkan får man dessutom räkna med att endast någon eller några få (eller rentav inga) intressenter har vattenrätt i det aktuella vattendraget.

Ovannämnda skäl talar för att de flesta samverkansföretag bör vara vattenrättsligt prövade. Först efter sådan prövning får intressenterna rätt att driva företaget, även om detta är till skada för annan innehavare av vattenrätt. En vattenrättslig prövning ger också visst skydd gentemot senare tillkommande företag. Samarbetet och de stora investeringarna talar ofta för att man bör skaffa sig ett sådant vattenrättsligt skydd. Detta sker genom att hos vattendomstol ansöka om tillstånd till företaget. Bestämmelser om ansökningsmålets handläggning finns i VL 11 kap. 17 § A. 2. samt 26-73 §§.

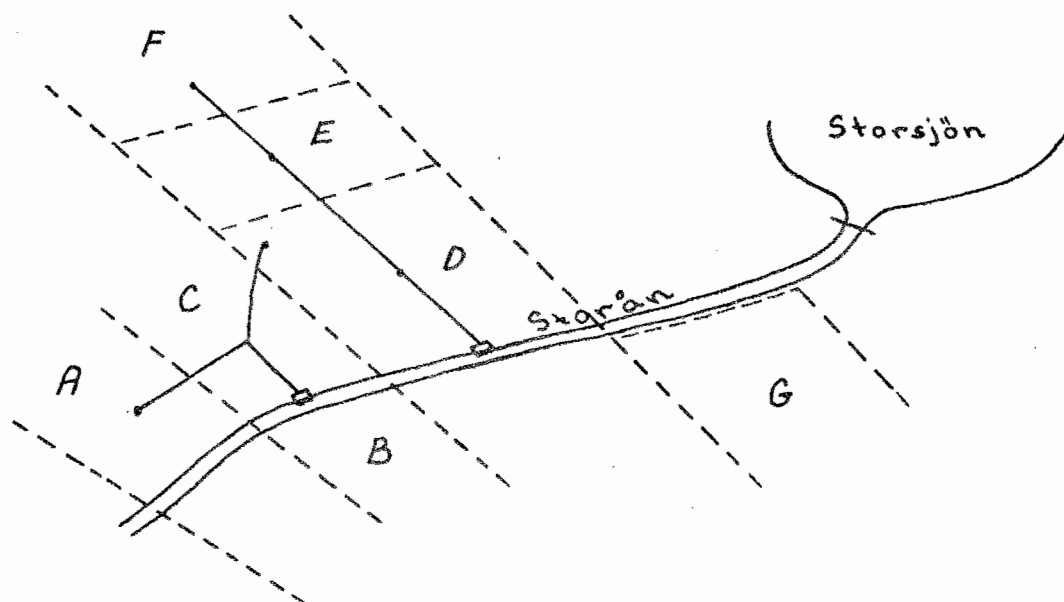
7.1. Behörighet att söka vattendom

Den som har vattenrätt i det vattendrag företaget avser är behörig att söka tillstånd enligt VL till sitt vattenföretag. Sådan behörighet kallas även saklegitimation. Behörig sökande kan vara såväl fysisk som juridisk person. Om ett samverkansföretag skall söka vattendom måste associationen således ha status av juridisk person.

Med hänvisning till nedanstående figur kan några olika typfall tänkas.

a/ Om C söker vattendom (för exempelvis reglering av Storsjön för bevattningsändamål) kan A, B och D förena sig med sökanden.

b/ Om C söker vattendom för vattenbortledning (på C's fastighet) kan A och D förena sig med sökanden om ett gemensamt vattenuttag. Om det är praktiskt lämpligt kan även B förena sig med sökanden.

Figur 3. Fastigheterna A, B, C och D har vattenrätt i Storån. Det har däremot inte fastigheterna E, F och G.

c/ D, E och F avser att bygga gemensam bevattningsanläggning (pumpstation och stamledning). D kan söka vattendom för sitt behov men E och F kan inte förena sig med D. De har inte vattenrätt och är inte behöriga att uppträda som sökande i ansökningsmålet vid vattendomstolen. Problemet kan emellertid lösas på flera sätt. Till en början torde intet hindra att D ansöker om tillstånd att taga ut så mycket vatten att det räcker även till E och F. Ett annat sätt är att E och F tecknar servitutsavtal med D som däri upplåter erforderlig vattenrätt till E och F. Därefter kan E och F förena sig med D i ansökningsmålet. Slutligen kan D, E och F sammansluta sig i någon form av juridisk person som tillsammans med D söker vattendom. Vid sådan bevattningssamverkan (där även strandägaren ingår i bevattningssamfälligheten) är det smidigare att D uppträder som medsökande till samfälligheten än att samfälligheten tecknar servitutsavtal med intressenten D avseende vattenrätten.

d/ E och F önskar samverkan kring ett vattenuttag på D's fastighet. D är inte själv intresserad av vattenuttaget för egen del. I detta fall är det mindre lämpligt att D uppträder som medsökande, eftersom ett ev. tillstånd inte kommer att tagas i anspråk av D. Här är det i stället lämpligare att E och F enskilt eller gemensamt som juridisk person tecknar servitutsavtal med D avseende vattenrätten. Det bör i detta fall poängteras att E och F måste vara ägare till sina resp. fastigheter. Ett servitutsavtal kan bara upprättas mellan "tjänande" och "härskande" fastigheter.

e/ E och F och naturligtvis även G kan förvärva vattenrätt genom att köpa

avstyckat vattenområde, eventuellt i förening med avstyckad mark vid Storån för t.ex. placering av pumpstation. Det går dock inte att tvångsförvärva sådan mark, och avstyckningen måste alltid göras i överenskommelse med fastighetsbildningslagens krav på bildandet av ändamålsenliga fastigheter. Möjligen kan E, F och G med tillämpning av fastighetsbildningslagen få tvångsupplåtelse av servitut till vattenrätt på någon eller några av fastigheterna A, B, C eller D.

7.2. Ansöknings innehåll

I VL 11 kap. 26-30 §§ regleras vad som måste redovisas i handlingarna till ett ansökningsmål. De tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga förutsättningarna skall presenteras så fullständigt att domstolens handläggning och eventuella motparter granskning underlättas. Härigenom kan värdefull tid vinnas. Det ankommer på domstolen att bl.a. fastställa villkoren för den vattenreglering och/eller vattenförbrukning som bevattningen avser. Vattenmängder (dygnsuttag och årsförbrukning) och bevattningsstidpunkter skall preciseras. Härutöver har det i praxis förekommit att domstolen utan direkt stöd i vattenlagen på sökandens begäran prövat andra frågor, som exempelvis ledningsrätt för distribution av vatten och fördelning av vatten mellan intressenterna i en samfällighet. Domstolen har även fastställt stadgar för bevattningssamverkan eller avtal mellan berörda parter inom såväl som utom kretsen av intressenter i en bevattningsassociation. Sålunda fastställda avtal blir då gällande för ingående fastigheter och inte bara för de avtalslutande fysiska personerna.

Vid bevattningssamverkan bör man noga överväga vad man bör begära att vattendomen lämpligen bör omfatta. Härvid bör intressenternas eller associationens vattenrättsliga skydd i första hand vara vägledande. Frågorna om fastställande i vattendom av stadgar och avtal bör vägas mot det krav på flexibilitet i exempelvis fördelning av vatten mellan olika intressenter som på sikt kan vara önskvärd. En dom betyder som regel en fixering till vissa definierade förhållanden som kan visa sig vara dåligt anpassade till den okända framtidens ändrade förhållande. Om bevattningsassociationen är grundad på lag (exempelvis handelsbolag, ekonomisk förening, anläggningssamfällighet) torde associationens stadgar ej behöva fastställas i vattendom. Erforderligt fastighetsrättsligt skydd för ledningar och andra gemensamma anläggningar torde kunna erhållas genom inskrivning i domsagan av servituts- eller nyttjanderättsavtal.

Vid reglering för bättre hushållning med bevattningsvattner kan man tänka sig att antingen förvärva befintlig regleringsrätt eller att ansöka om till-

stånd för reglering enl. VL 2 kap. Härvid bör observeras att vid övertagande av äldre befintlig regleringsrätt gäller denna i allmänhet bara själva regleringen och inte bortledandet av bevattningsvattnet från vattenområdet. Ansökan bör självfallet avse även detta bortledande. Önskar man utvidga regleringen eller utnyttja denna på annan tid än den förut utnyttjats, torde alltid fordras nytt tillstånd enligt vattenlagen.

Handläggningen av ett vattenmål underlättas alltid, om sökanden kan redovisa bindande överenskommelser mellan de parter som berörs av bevattningsföretaget. Det tidigare sagda hindrar således inte att man i en ansökan gärna kan företingångna avtal och yttranden från parter och myndigheter etc. som stöd för den rätt till vatten som ansökan avser. Det är som regel en fördel om domstolen slipper slita tvister mellan inblandade parter. Detta kan ha betydelse bl.a. för tidsåtgången vid målets handläggning och för ansökningsmålets kostnader där sökanden alltid svarar för såväl egna som motpartens skäliga utgifter.

8. LITTERATURFÖRTECKNING

I första hand hänvisas till de avsnitt ur Svea Rikes Lag, som angivits under punkt 1.3. Härutöver må följande verk nämnas.

Revision av vattenlagen, 4, SOU 1977:27

Malmström, Å. Civilrätt, Lund 1965.

Nial, H. Svensk Associationsrätt. Institutet för rättsvetenskaplig forskning (LXXX).

Pettersson, C-G. "Säware Vatten" - ett bevattningsföretag. Hushållningssällskapets i Skara tidskrift nr 4, 1975.

Pettersson, C-G. "Skeby Vatten" och "Hangelösa Vatten", gemensamhetsanläggningar för bevattning. Hushållningssällskapets i Skara tidskrift nr 6, 1977.

Wikner, Å. Bevattningsföretagen och vattenlagen. Institutionen för markvetenskap. Stenciltryck nr 94, Uppsala 1976.

Wikner, Å. Bevattningssamfälligheten - är den genomförbar enligt gällande lag? Föredrag vid Sällskapets för agronomisk hydroteknik årsmöte i samband med lantbruksveckan 1974.

Österberg, T. Angående gemensamt utnyttjande av ytvattentäkt. PM 1975-03-04. Statens lantmäteriverk.

Förteckning över utkomna häften i serien:

Lantbrukshögskolan, Uppsala. Inst. för markvetenskap. Avd. för lantbrukets
hydroteknik

Förteckning över häftena 1-100 i serien finns separat vid Avdelningen för
lantbrukets hydroteknik, 750 07 Uppsala 7.

- Nr 90 Berglund, G., Håkansson, A., Eriksson, J. & Linnér, H. 1976. Resultat av 1975 års täckdiknings-, bevattnings- och kalkningsförsök. 82 sid.
- Nr 91 Berglund, G., Håkansson, A. & Eriksson, J. 1976. Om dikningsintensiteten vid dränering av åkerjord. Resultat av fältförsök med olika dikesavstånd. IX: Värmlands och Örebro län. 81 sid.
- Nr 92 Sandsborg, J. 1976. Byggnadsgrunder. Dränering av byggnadsgrunder. 26 sid.
- Nr 93 Berglund, G., Håkansson, A. & Eriksson, J. 1976. Om dikningsintensiteten vid dränering av åkerjord. Resultat av fältförsök med olika dikesavstånd. V: Göteborgs- och Bohus län samt Älvsborgs län. 67 sid.
- Nr 94 Wikner, Å. 1976. Bevattningsföretagen och vattenlagen. 13 sid.
- Nr 95 Svenmar, S. 1976. Vattendomar med anknytning till bevattning. I. En sammanfattning av avkunnade ytvattendomar. 25 sid.
- Nr 96 Svenmar, S. 1976. Vattendomar med anknytning till bevattning. II. En sammanfattning av avkunnade grundvattendomar. 15 sid.
- Nr 97 Wiklert, P. 1977. Studier av de odlade jordarnas vattenhushållning. Del I. Exemplifierande, analyserande och sammanfattande text, tabeller och diagram.
- Nr 98 Wiklert, P. 1977. Studier av de odlade jordarnas vattenhushållning. Del II. Grundmaterial: Tabeller och diagram. Jordar med enkelkornstruktur; rotspärr. Jordar med aggregatstruktur; ingen rotspärr.
- Nr 99 Wiklert, P. 1977. Studier av de odlade jordarnas vattenhushållning. Del III. Grundmaterial: Tabeller och diagram. Jordar med aggregatstruktur; rotspärr. Jordar med enkelkorn- eller aggregatstruktur.
- Nr 100 Johansson, W. och Klingspor, P. 1977. Bevattning inom lantbruket 1976. 76 sid.
- Nr 101 Berglund, G., Eriksson, J., Johansson, W., Linnér, H., 1977. Resultat av 1976 års täckdiknings-, bevattnings- och kalkningsförsök.
- Nr 102 Berglund, G. 1977. Mikroaggregatanalysen som testmetod vid strukturkalkning.
- Nr 103 Persson, R. 1977. Skorpbildning på struktursvaga jordar vid olika bevattningsintensitet och droppstorlek. 43 sid.

- Nr 104 Andersson, S. & Wiklert, P. 1977. Studier av markprofiler i svenska åkerjordar. En faktasammanställning. Del II. Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län. 96 sid.
- Nr 105 Andersson, S. & Wiklert, P. 1977. Studier av markprofiler i svenska åkerjordar. En faktasammanställning. Del III. Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. 83 sid.
- Nr 106 Andersson, S. & Wiklert, P. 1977. Studier av markprofiler i svenska åkerjordar. En faktasammanställning. Del IV. Älvsborgs och Göteborgs- och Bohus län. 70 sid.
- Nr 107 Jonsson, E. 1977. Bevattningsmed förorenat vatten. Hygieniska risker för människor och djur. En litteraturstudie. 30 sid.
- Nr 108 Berglund, G., Håkansson, A. & Eriksson, J. 1978. Om dikningsintensiteten vid dränering av åkerjord. Resultat av fältförsök med olika dikeavstånd. IX. Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. 87 sid.
- Nr 109 Bjerketorp, A. & Klingspor, P. 1978. Inventering av avrinningen inom regioner med stor jordbruksbevattnings. Faktaredovisning. 1: Kalmar Län. 64 sid.
- Nr 110 Lundegrén, J. & Nilsson, S. 1978. Bevattningsamverkan. Förutsättningar och olika associationsformer. 27 sid.

I denna serie publiceras forsknings- och försöksresultat vid avdelningen för lantbrukets hydroteknik, Sveriges Lantbruksuniversitet. Tidigare nummer i serien redovisas längst bak i rapporten och kan i mån av tillgång anskaffas från avdelningen.

This series contains reports of research and field experiments from the Division of Agricultural Hydrotechnics, Department of Soil Sciences. Earlier issues are listed at the end of the report and can be ordered - if still in stock - from the Division of Agricultural Hydrotechnics.

DISTRIBUTION:

Sveriges Lantbruksuniversitet
Avdelningen för lantbrukets hydroteknik
750 07 UPPSALA, Sweden

Tel. 018-10 20 00 ankn. 1165, 1181
